

*The state results of use difference methods selection of create fat tipe
Ukraine Red Breed cattle.*

Selection, breed, tipe, method, inbreeding

УДК 636.22/28.034.061

М.І. БАЩЕНКО, Л.М. ХМЕЛЬНИЧИЙ

Черкаський інститут агропромислового виробництва УААН

**ВАГОВІ ТА ЛІНІЙНІ ПАРАМЕТРИ ЕКСТЕР'ЄРУ
ТЕЛИЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНО-РЯБОЇ
МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ**

На підставі експериментальних даних розроблено орієнтовні вікові параметри лінійного та вагового росту для ремонтних телиць української червоно-рябої молочної породи з помісячною градацією від народження до 18-місячного віку.

Параметри, ріст, телиці, порода, екстер'єр

У сучасних умовах промислового ведення галузі молочного скотарства, що вирізняються інтенсивним використанням тварин та відповідним введенням у стадо первісток, особливого значення набуває проблема вирощування високоякісного ремонтного молодняка на основі врахування закономірностей його росту та розвитку. Практичний досвід селекції молочного скотарства переконує, що інтенсивний ріст і розвиток ремонтних телиць визначає майбутнє формування бажаного типу будови тіла у дорослому стані, а це є запорукою наступної високої молочної продуктивності корів та відповідної оплати кормів. До того ж скороспілість телиць скорочує непродуктивний період вирощування від народження до отелу, прискорює процес відтворення стада та оцінки бугаїв за якість потомства.

Визначаючи концептуальні засади сучасного етапу селекції в скотарстві, академіки УААН М.В. Зубець та В.П. Буркат [1, 2]

© М.І. Башченко, Л.М. Хмельничий, 2005

Розведення і генетика тварин. 2005. Вип 39.

у низці проблем, які потребують подальшого наукового вивчення з метою використання їх у селекційній практиці, підкреслили необхідність розробки нових вікових ростових стандартів для ремонтного молодняку. Отже, на тлі існуючої проблеми розробка вагових та лінійних параметрів екстер'єру для племінних телиць української червоно-рябої молочної породи має очевидну актуальність.

Методика досліджень. Оцінку ремонтних телиць за основними екстер'єрними промірами та живою масою у межах сформованих вікових груп від народження до 18-місячного віку проводили в стаді одного із базових господарств з розведення української червоно-рябої молочної породи — племзаводі ПСП “Промінь” Черкаського району.

Враховували 12 промірів будови тіла: висоту в холці, в спині та крижах, глибину та ширину грудей (мірною палицею); ширину в маклаках, у кульшових зчленуваннях та сідничних горбах, бічну довжину заду (мірним циркулем); навкісну довжину тулуба, обхват грудей та п'ясті (мірною стрічкою). Зважували тварин у день взяття промірів.

Результати досліджень. Оцінка ремонтного молодняку на перших етапах постнатального онтогенезу є важливою складовою селекційно-племінної роботи. Щоб мати змогу враховувати біологічні особливості індивідуального росту та розвитку, прогнозувати племінну цінність тварин з раннього віку, селекціонерам необхідно знати загальні закономірності рівночасної зміни вагових та лінійних параметрів організму у віковій динаміці.

Під ростом розуміють збільшення живої маси або лінійних розмірів тіла тварин, а під розвитком — сукупність якісних і кількісних змін, що виражаються у зміні співвідношень величини та функцій окремих органів і тканин [3, 4].

Хоча ріст і розвиток тісно зв'язані, але згідно з біологічною обумовленістю розвиток організму характеризується різною інтенсивністю росту в різні вікові періоди. На це вказують наведені в *табл. 1* показники лінійних промірів основних статей екстер'єру ремонтних телиць української червоно-рябої молочної породи від народження до 18-місячного віку. Насамперед слід відмітити крупноплідність новонароджених телят, про що свідчить їхня жива маса, яка за даними наших досліджень ста-

1. Середні величини розмірів екстер'єру та живої маси ремонтних телиць у 3-місячній динаміці від народження до 18-місячного віку

Ознака	Вік, місяці									
	0	1	3	6	9	12	15	18	18	22
Кількість тварин	28	27	18	17	18	18	19	19	19	22
Висота в:										
холці	76,8 ± 0,49	80,0 ± 0,59	89,2 ± 0,76	100,9 ± 0,70	107,8 ± 0,72	114,4 ± 0,69	120,8 ± 0,45	127,6 ± 0,40	120,8 ± 0,45	127,6 ± 0,40
спині	79,7 ± 0,46	82,8 ± 0,57	92,1 ± 0,80	104,3 ± 0,77	110,8 ± 0,65	118,9 ± 0,74	126,3 ± 0,57	132,2 ± 0,49	126,3 ± 0,57	132,2 ± 0,49
крижах	83,1 ± 0,52	85,7 ± 0,54	94,9 ± 0,71	107,1 ± 0,74	115,3 ± 0,66	122,3 ± 0,80	129,8 ± 0,59	136,6 ± 0,35	129,8 ± 0,59	136,6 ± 0,35
Гибна грудей	30,2 ± 0,25	32,2 ± 0,45	41,2 ± 0,56	48,8 ± 0,70	55,2 ± 0,72	58,3 ± 0,40	63,0 ± 0,34	68,3 ± 0,48	63,0 ± 0,34	68,3 ± 0,48
Ширина:										
грудей	15,6 ± 0,27	17,5 ± 0,30	22,1 ± 0,30	25,2 ± 0,41	33,0 ± 0,51	35,3 ± 0,76	41,5 ± 0,70	42,8 ± 0,38	41,5 ± 0,70	42,8 ± 0,38
в м'яклах	17,2 ± 0,28	18,8 ± 0,29	24,2 ± 0,38	28,8 ± 0,30	34,4 ± 0,52	37,6 ± 0,26	42,0 ± 0,28	46,3 ± 0,39	42,0 ± 0,28	46,3 ± 0,39
у кульшових з'єдну-										
ваннях	21,6 ± 0,20	23,2 ± 0,22	26,8 ± 0,28	32,3 ± 0,27	36,8 ± 0,41	39,3 ± 0,38	42,1 ± 0,30	42,7 ± 0,31	42,1 ± 0,30	42,7 ± 0,31
у сідничних горбах	11,8 ± 0,17	13,1 ± 0,19	15,6 ± 0,28	20,0 ± 0,26	23,3 ± 0,33	26,9 ± 0,58	28,5 ± 0,27	32,0 ± 0,33	28,5 ± 0,27	32,0 ± 0,33
Бічна довжина залу	23,7 ± 0,23	25,2 ± 0,20	29,5 ± 0,29	34,4 ± 0,27	39,1 ± 0,36	41,7 ± 0,48	45,1 ± 0,26	48,4 ± 0,29	45,1 ± 0,26	48,4 ± 0,29
Навісна довж. тулуба	75,0 ± 0,66	83,0 ± 0,70	94,7 ± 1,11	109,6 ± 1,00	122,7 ± 0,94	130,3 ± 0,85	140,0 ± 0,89	150,1 ± 1,04	140,0 ± 0,89	150,1 ± 1,04
Обхват:										
грудей	79,8 ± 0,60	85,2 ± 0,75	104,4 ± 1,12	123,4 ± 1,12	143,8 ± 1,33	152,3 ± 1,28	167,0 ± 1,02	180,5 ± 1,09	167,0 ± 1,02	180,5 ± 1,09
п'ясті	11,0 ± 0,12	11,4 ± 0,11	12,6 ± 0,24	13,9 ± 0,25	14,9 ± 0,15	15,8 ± 0,10	16,5 ± 0,16	18,1 ± 0,17	16,5 ± 0,16	18,1 ± 0,17
Жива маса, кг	42,3 ± 0,95	62,3 ± 0,99	112,0 ± 1,11	185,9 ± 2,07	250,0 ± 3,10	317,5 ± 4,13	371,6 ± 4,29	422,0 ± 3,06	371,6 ± 4,29	422,0 ± 3,06
Середньодобовий при-										
ріст живої маси, г	0	658 ± 0,016	813 ± 0,029	783 ± 0,026	753 ± 0,017	711 ± 0,015	526 ± 0,052	529 ± 0,054	526 ± 0,052	529 ± 0,054

новить у середньому 42,3 кг при мінімальній масі теличок 32 кг та максимальній — 50 кг. Найінтенсивнішим ростом характеризується молодняк у період молочності, а надалі цей процес сповільнюється. Реалізація такої особливості забезпечила відносний приріст живої маси від народження до 3-місячного віку на рівні 165%, у наступні періоди — від 3 до 6 міс. — 66%, від 6 до 9 міс. — 34,5, від 9 до 12 міс. — 27, від 12 до 15 міс. — 17 та від 15 до 18 міс. — 13,5%.

Упродовж першого місяця життя в процесі адаптації до умов зовнішнього середовища середньодобові прирости живої маси теличок не вирізнялись високим рівнем і становили 658 г. Переведення телят із годівлі молоком на загальний раціон у семи- та восьмимісячному віці також супроводжувалося деяким зниженням інтенсивності росту до рівня 660 і 690 г із стабілізацією його після дев'ятимісячного віку.

Розвиток у межах отриманих у процесі досліджень параметрів вагового росту забезпечив приріст живої маси ремонтних телиць на час парувального віку на рівні 77-80% мінімальних цільових стандартів, визначених на перспективу для корів-первісток центрального внутріпородного типу української червоно-рябої молочної породи (530-550 кг) [5].

Як свідчать показники промірів, ріст різних статей тіла в процесі постнатального онтогенезу також вирізняється нерівномірністю. Найінтенсивніше ростуть телиці у висоту. Відношення показників промірів висоти в холці, у спині та крижах при народженні до промірів у 18-місячному віці становлять 60,2-60,8%. Цей факт свідчить про можливість використання висотних промірів як основних ростових стандартів для контролю за розвитком ремонтних телиць у процесі вирощування. З такою самою інтенсивністю збільшилась товщина кісток п'ясті (60,8%). Відношення середніх величин інших промірів, що характеризують інтенсивність розвитку оцінних статей від дня народження до 18-місячного віку, відповідно становить: глибина грудей — 44,2%, ширина в маклаках — 37,1, у кульшових зчленуваннях — 50,6 та в сідничних горбах — 36,9, бічна довжина заду — 49, навкісна довжина тулуба — 50 та обхват грудей — 44%. Відповідно до зниження інтенсивності росту з віком зменшуються і лінійні проміри як в абсолютних, так і відносних величинах.

2. Орієнтовні вікові параметри вагового та лінійного росту для ремонтних телиць української червоно-рябої молочної породи (заокруглені), см

Ознака	Вік, місяці																		
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Висота в:																			
холці	77	80	85	89	93	98	101	104	106	108	110	112	114	117	118	121	123	125	128
спині	80	83	88	92	96	101	104	107	110	111	113	116	119	122	124	126	129	131	132
крижах	83	86	91	95	97	104	107	111	113	115	117	120	122	125	127	130	132	135	137
Глибина грудей	30	32	37	41	44	46	49	52	53	55	56	57	58	60	61	63	64	67	68
Ширина грудей	16	18	20	22	23	24	25	30	31	33	34	35	35	37	38	42	43	43	43
Ширина в:																			
маклах	17	19	22	24	26	28	29	33	34	34	35	38	38	39	42	42	43	46	46
кульшах	22	23	25	27	28	31	32	35	36	37	37	40	39	41	41	42	42	42	43
сідничних горбах	12	13	15	16	17	19	20	23	23	23	25	25	27	27	29	29	30	32	32
Бічна довжина заду	24	25	28	30	32	34	34	37	38	39	40	41	42	42	44	45	46	48	48
Навісна довжина																			
тулуба	75	83	91	95	99	105	110	116	121	123	125	129	130	134	137	140	144	147	150
Обхват грудей	80	85	96	104	110	119	123	131	138	144	146	150	152	156	164	167	173	179	181
Обхват п'ясті	11,0	11,4	12,0	12,6	13,2	13,4	13,9	14,2	14,6	15,0	15,2	15,4	15,8	16,0	16,2	16,5	17,2	17,6	18,0
Жива маса, кг	42	62	87	112	138	162	186	206	227	250	272	296	318	339	356	372	389	406	422
Середньодобовий приріст, г	---	660	820	820	860	790	790	660	690	760	720	790	720	690	560	530	560	560	530

В аспекті концепції бажаного типу, яка ґрунтується переважно на матеріалах екстер'єрної оцінки та знаннях особливостей індивідуального розвитку і розвитку тварин у постнатальному онтогенезі, показники наших досліджень можна використовувати як орієнтовні величини вагових та лінійних стандартів для ремонтних телиць української червоно-рябої молочної породи (табл. 2).

Даний висновок підтверджує рівень росту телиць, який в кінцевому результаті забезпечив їхній розвиток на рівні 422 кг живої маси, 127,6 см висоти в холці та 180,5 см обхвату грудей, що певною мірою перевищує однойменні вагові та лінійні стандарти, рекомендовані для помісних за голштином телиць [6].

Висновки. Результати експерименту свідчать про здатність ремонтного молодняка новоствореної української червоно-рябої молочної породи за відповідних умов до високої інтенсивності росту.

Розроблені орієнтовні вікові параметри лінійного та вагового росту для ремонтних телиць дають змогу контролювати процес інтенсивності їхнього вирощування.

1. *Зубець М.В., Буркат В.П.* Основні концептуальні засади новітньої вітчизняної теорії породоутворення // Розведення і генетика тварин. – 2002. – Вип. 36. – С. 3-10.

2. *Буркат В.П.* Концептуальні засади селекції у скотарстві // Вісн. Сумського ДАУ. – Суми, 2001. – С. 16-17. – (Тваринництво).

3. *Свечин К.Б.* Индивидуальное развитие сельскохозяйственных животных. – К.: Урожай, 1976. – 286 с.

4. *Ейснер Ф.Ф.* Племянна работа у скотарстві. – К.: Товариство "Знання" Української РСР, 1977. – 48 с.

5. *Програми селекції порід / В.П. Буркат, Ю.Ф. Мельник, М.Я. Єфіменко та ін.* // Розведення і генетика тварин. – 2003. – Вип. 37. – С. 3-22.

6. *Рекомендації по вирощиванню помесных голштинских коров / М.В. Зубец, Ю.М. Карасик, В.Б. Близниченко и др.* – К., 1988. – 17 с.

ВЕСОВЫЕ И ЛИНЕЙНЫЕ ПАРАМЕТРЫ ЭКСТЕРЬЕРА ТЁЛОК УКРАИНСКОЙ КРАСНО-ПЁСТРОЙ МОЛОЧНОЙ ПОРОДЫ.

М.И. Башенко, Л.М. Хмельничий

На основании экспериментальных данных разработаны возрастные параметры линейного и весового роста для ремонтных тёлочек украин-

скої красно-пестрої молочної породи с помісячною градацією от розж-
дення до 18-місячного візраста.

Параметры, рост, телки, порода, экстерьер

**WEIGHT AND LINEAR PARAMETERS OF AN EXTERIOR
HEIFER THE UKRAINIAN RED-AND-WHITE DAIRY BREED.**

M.I. Bashchenko, L.M. Khmelnychy

*On the establishment of experimental data developed age parameters of
linear and body weight for heifer replacement the Ukrainian red-and-white
dairy breed with monthly gradation from newborn to 18-month's age.*

Growth, heifers, breed, exterior

УДК 636. 22/28.082

В.І. БЕЛОГУРОВА, І.О. ЛАДИШ, Д.М. ГРИЩЕНКОВ

Луганський національний аграрний університет

**ОЦІНКА ЧЕРВОНО-РЯБИХ ГОЛШТИНСЬКИХ
БУГАЇВ ЗА ЯКІСТЮ НАЩАДКІВ
ПРИ СХРЕЩУВАННІ З КОРОВАМИ
ЧЕРВОНОЇ СТЕПОВОЇ ПОРОДИ**

---

*Викладено результати оцінки бугаїв голштинської породи червоно-
рябої масті за якістю нащадків. Наведено дані, що свідчать про невід-
повідність оцінки за походженням та якістю нащадків. Зроблено виснов-
ки про необхідність проведення такої оцінки, особливо при використанні
порід зарубіжної селекції.*

**Червоно-рябі голштини, червона степова порода, молочна продук-
тивність, якість нащадків, категорія поліпшувача**

Сучасні методи селекції великої рогатої худоби ґрунтуються на одержанні максимально точної оцінки генотипу тварин, норми його реакції на навколишнє середовище, високому рівні відбору плідників та інтенсивному їхньому використанні. Пра-

© В.І. Белогурова, І.О. Ладиш, Д.М. Грищенко, 2005

Розведення і генетика тварин. 2005. Вип 39.